

Musiqiy darslarda milliy va jahon madaniyati elementlarini uyg'unlashtirishning metodik asoslari

Zarina Hamro qizi Haydarova
Buxoro psixologiya va xorijiy tillar instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada musiqa ta'limi jarayonida milliy va jahon madaniyati elementlarini uyg'unlashtirishning metodik asoslari tahlil qilinadi. Maqola musiqa darslarida o'quvchilarni milliy va jahon musiqasi bilan tanishtirish, ularni turli madaniy an'analar bilan bog'lash va estetik idrokni rivojlantirishning ahamiyatini ko'rsatadi. Milliy musiqaning o'ziga xos xususiyatlari, o'zbek xalq musiqasining boyligi va uning tarixiy o'rnini bilan bir qatorda, jahon musiqasining turli janrlari (klassik, jazz, pop va boshqalar) o'rganilishi zarurligi ta'kidlanadi. Shuningdek, maqolada musiqa ta'limining metodik yondashuvlari va milliy va jahon musiqasini birlashtirishning samarali usullari keltirilgan. Ushbu maqola musiqa o'qituvchilari va ta'lim jarayonida milliy va jahon madaniyatlarini uyg'unlashtirishga qiziqqanlar uchun foydali manba bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: musiqa ta'limi milliy madaniyat jahon madaniyati metodik yondashuvlar estetik idrok musiqiy an'analar uyg'unlashuv musiqiy did tarixiy rivojlanish xalq musiqasi kompozitsiya ijro san'ati

Methodological foundations for integrating elements of national and world culture in music lessons

Zarina Hamro qizi Haydarova
Bukhara Institute of Psychology and Foreign Languages

Abstract: This article analyzes the methodological foundations for integrating elements of national and world culture in the process of music education. It highlights the importance of introducing students to national and world music in music lessons, connecting them with various cultural traditions, and developing aesthetic perception. The article emphasizes the need to study the unique characteristics of national music, the richness of Uzbek folk music, its historical significance, and the importance of learning various genres of world music (classical, jazz, pop, etc.). Additionally, the article presents the methodological approaches in music education and effective methods for integrating national and world music. This article serves as a valuable resource for music educators and those interested in harmonizing national and world cultures in the educational process.

Keywords: music education, national culture, world culture, methodological approaches, aesthetic perception, musical traditions, integration, musical taste, historical development, folk music, composition, performance art

Musiqqa - insonning ruhiyatini shakllantiruvchi, uning estetik idrokini rivojlantiruvchi, tarixiy va madaniy qadriyatlarni anglashga yordam beruvchi san'at turidir. Musiqaning ta'siri keng va ko'p qirrali bo'lib, u nafaqat estetik, balki ma'naviy va axloqiy tarbiya vositasi sifatida ham o'rganiladi. O'zbekistonning boy musiqqa madaniyati va dunyo bo'yicha turli xalqlar va millatlarning musiqiy san'ati bir-birini to'ldiruvchi va bir-birini boyituvchi jihatlariga ega. Musiqqa ta'limi jarayonida milliy va jahon madaniyati elementlarini uyg'unlashtirish muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada musiqqa darslarida milliy va jahon madaniyati elementlarini uyg'unlashtirishning metodik asoslari va uning ta'lim jarayonidagi o'rni tahlil qilinadi.

Musiqiy ta'limning maqsad va vazifalari. Musiqqa ta'limining asosiy maqsadi yosh avlodni musiqqa san'ati bilan tanishtirish, ularning musiqiy didini va estetik idrokini rivojlantirish, shuningdek, milliy musiqiy madaniyatni o'rganish orqali o'zbek musiqasining ajralmas qismlarini va xalq musiqasining turli uslublarini o'zlashtirishdir. Shu bilan birga, jahon madaniyatining musiqiy an'analari va uslublari bilan tanishish yosh avlodni global madaniyatga, uning boyligi va xilma-xilligi bilan tanishtirishda yordam beradi.

Musiqiy darslar nafaqat milliy musiqani o'rgatish, balki talabalarda umumjahon musiqiy merosiga nisbatan qiziqish va hurmatni shakllantirishga qaratilgan bo'lishi kerak. Milliy va jahon madaniyatini uyg'unlashtirish esa bu jarayonni yanada boyitadi.

Milliy musiqqa madaniyati va uning o'rni. O'zbekistonning musiqiy madaniyati dunyo miqyosida o'zining noyobligi va xilma-xilligi bilan ajralib turadi. O'zbek xalq musiqasi juda boy va rang-barang, unda turli uslublar, an'analari va zamon bilan bog'liq rivojlanishlar mavjud. An'anaviy o'zbek musiqqa san'ati o'zining qo'shiq, kuy va raqs janrlarida, shuningdek, o'ziga xos musiqqa asboblari bilan taniqli. Ushbu musiqalar o'qituvchilar tomonidan o'quvchilarga taqdim etilishi va talabalarga o'zbek xalqining madaniy qadriyatlarini o'rgatish orqali ularni milliy o'zlik va identifikatsiyani anglashga yordam beradi.

Milliy musiqani o'rganishda o'quvchilarni o'z xalqining musiqiy madaniyati bilan tanishtirish, musiqaning tarixiy rivojlanishi, uning o'ziga xos xususiyatlarini tushunish va shu orqali milliy o'zlikni mustahkamlash muhim ahamiyatga ega. O'zbek xalq musiqasining o'ziga xos xususiyatlarini, masalan, maqom tizimi, xalq qo'shiqlari, kuylar va o'yinlar, xalq musiqiy asboblari (dutor, rubob, tanbur va boshqalar)ni o'rganish orqali milliy musiqaning boyligi va mohiyatini idrok etish mumkin.

Jahon musiqiy madaniyati va uning ta'siri. Jahon musiqasi - insoniyatning umumiy madaniy merosidir. Bu turli xalqlarning musiqiy san'atlarini, uslublarini va

an'analarini o'z ichiga oladi. Har bir millat o'ziga xos musiqiy madaniyatga ega bo'lib, ularning musiqiy janrlari, asboblari, kompozitsiyalari va ijro uslublari boshqa xalqlar bilan aloqada rivojlanib borgan. Musiqa ta'limi jarayonida jahon musiqasining o'rganilishi yosh avlodga boshqa xalqlarning madaniyatini anglash va qadrlash imkonini beradi.

Musiqiy darslarda jahon musiqasining turli janrlari, masalan, klassik musiqadan tortib, jazz, rok, pop, xalq musiqasi va boshqa ko'plab uslublarni o'rganish talabalarga musiqaning xilma-xilligini va uning globallashuv jarayonidagi o'rnini tushunishga yordam beradi. Shu bilan birga, o'quvchilarda madaniy diversifikatsiyani anglash, boshqa millatlar va xalqlarning san'atiga hurmat hissini shakllantirish muhimdir.

Milliy va jahon musiqasining uyg'unlashuvi. Musiqiy darslarda milliy va jahon madaniyati elementlarini uyg'unlashtirishning asosiy metodik yondashuvi - bu ikki madaniyatning boyliklarini o'zlashtirish va ulardan o'quvchilarning musiqiy dunyoqarashini kengaytirishdir. Bunda, o'quvchilarga milliy musiqaning asosiy xususiyatlarini o'rgatish bilan birga, jahon musiqasining eng yaxshi namunalari va uslublarni o'rganish ham zarur. Bu jarayonda o'qituvchi quyidagi metodik yondashuvlarni amalga oshirishi mumkin:

1. Musiqiy madaniyatlar aralashmasi: Milliy va jahon musiqasini birlashtirgan kompozitsiyalarni tahlil qilish. Masalan, o'zbek xalq musiqasi va klassik musiqa yoki xalq musiqasi va jazzning uyg'unlashuvi.

2. Tajriba va ijro: O'quvchilarni turli uslublarda musiqani ijro etishga jalb etish. Bu jarayonda o'zbek xalq musiqasi, jahon klassik musiqasi, jazz va boshqa musiqiy yo'nalishlardan namunalar ishlatish.

3. Kompozitsiyalash: O'quvchilarni o'z milliy musiqa asboblari bilan birgalikda boshqa musiqiy asboblarda ham ijro etishga o'rgatish. Shu bilan birga, turli madaniyatlarning musiqasini birlashtirgan yangi asarlarni yaratishga rag'batlantirish.

4. Muzeylar va konsertlar: O'quvchilarni musiqiy madaniyatlar tarixi bilan tanishtirish, jahonning turli burchaklaridan kelgan musiqiy asarlarni tinglash va ularni tahlil qilish.

Xulosa qilib shuni aytish kerakki, musiqiy darslarda milliy va jahon madaniyati elementlarini uyg'unlashtirishning metodik asoslari, ayniqsa, talabalarda keng dunyoqarashni rivojlantirish va ularni musiqiy estetik idrokini boyitish uchun katta ahamiyatga ega. Milliy musiqaning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish, jahon musiqasining boy merosi bilan tanishish, o'quvchilarga butun dunyo xalqlarining madaniyati bilan bog'lanishga yordam beradi. Shu bilan birga, musiqa ta'limining metodik yondashuvlarini yangilash va ikki madaniyatni uyg'unlashtirish orqali yosh avlodni musiqiy san'atning barcha yo'nalishlarini to'liq anglashga va qadrlashga o'rgatish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. К.Б. Холиков. Диезли мажор ва минор тоналлигини аниқлашнинг оптимал усуллари. *Science and Education* 3 (9), 416-421.
2. К.Б. Холиков. Бемолли мажор ва минор тоналлигини аниқлашнинг оптимал усуллари ва креативлиги. *Science and Education* 3 (10), 533-539.
3. К.Б. Холиков. Теоретические основы определения механических свойств музыкальных и шумовых звуков при динамических воздействиях.. *Scientific progress* 2.
4. К.Б. Холиков. Место творческой составляющей личности преподавателя музыки и её роль в обучении детей общеобразовательной школе. *Science and Education* 3 (8), 145-150.
5. KB Kholikov. Harmony to voice exercise their role in the regulation of muscular activity in vocal music. *Scopus, musical education.*, 705-709.
6. KB Kholikov. The content of a music lesson in a comprehensive school. *Web of Science Magazine*, 1052-1059.
7. KB Kholikov. Polyphonic forms of music based on traditional organizational principles. *Web of Science Magazine*, 375-379.
8. KB Kholikov. signs. The main elements of music, their formative action. *Melody. Theme. Web of Science* 2, 720-728.
9. KB Kholikov. The role of theory and application of information systems in the field of theory, harmony and polyphony of music. *musical education - Web of Science*, 1044-1051.
10. К.Б. Холиков. Область применения фугированных форм. Тройные и четверные фуги. Фугетта и Фугато. *Scientific progress*, 2.
11. К.Б. Холиков. Форма музыки, приводящие к структурной, драматургической и семантической многовариантности произведения. *Журнал Scientific progress* 2 (№ 4), 955-960.
12. К.Б. Холиков. Проблематика музыкальной эстетики как фактическая сторона повествования. *Science and Education* 3 (5), 1556-1561.
13. К.Б. Холиков. Проблема бытия традиционной музыки Узбекистана. *Science and Education* 3 (5), 1570-1576.
14. К.Б. Холиков. Отличие музыкальной культуры от музыкального искусства в контексте эстетика. *Science and Education* 3 (5), 1562-1569.
15. К.Б. Холиков. Пение по нотам с сопровождением и без него по классу сольфеджио в высших учебных заведениях. *Science and Education* 3 (5), 1326-1331.
16. К.Б. Холиков. *Musical pedagogy and psychology. Bulletin of science and education.* 99 (21-2), 58-61.

17. К.Б. Холиков. Значение эстетического образования и воспитания в общеобразовательной школе. *Science and Education* 3 (5), 1549-1555.
18. К.Б. Холиков. Эстетическое воспитание молодёжи школьного возраста в сфере музыки. *Science and Education* 3 (5), 1542-1548.
19. К.Б. Холиков. Methods of musical education through education in universities. *musical education - Web of Science* 3 (66), 57-60.
20. К.Б. Холиков. Роль педагогических принципов метода моделирования, синтеза знаний при моделировании музыкальных систем. *Science and Education* 3 (3), 1032-1037.
21. К.Б. Холиков. Музыка как релаксатор в работе мозга и ракурс ресурсов для решения музыкальных задач. *Science and Education*. 3 (3), 1026-1031.
22. К.Б. Холиков. Музыкальное образование и имитационное моделирование процесса обучения музыки. *Science and Education* 3 (3), 1020-1025.
23. К.Б. Холиков. Теоретические особенности формирования музыкальных представлений у детей школьного возраста. *Scientific progress* 2 (4), 96-101.
24. К.Б. Холиков. Необходимые знание в области проектирования обучения музыкальной культуры Узбекистана. *Scientific progress* 2 (6), 952-957.
25. К.Б. Холиков. Некоторые методические трудности, возникающие при написании общего решения диктанта по предмету сольфеджио. *Scientific progress*. 2 (№3), pp. 734-742.
26. К.Б. Холиков. К вопросу вокальной музыке об адресате поэтического дискурса хора. *Scientific progress*. 2 (№ 3), pp. 1087-1093.
27. К.Б. Холиков. Роль электронного учебно-методического комплекса в оптимизации музыкального обучение в общеобразовательной школе. *Scientific progress* 2 (4), 114-118.
28. К.Б. Холиков. Модульная музыкальная образовательная технология как важный фактор развития учебного процесса по теории музыки. *Scientific progress* 2 (4), 370-374.
29. К.Б. Холиков. Вокал, вокалист, вокализ. Ария, ариозо и ариетта. *Science and Education* 3 (2), 1188-1194.
30. К.Б. Холиков. Характерная черта голоса у детей, певческая деятельность. *Science and Education* 3 (2), 1195-1200.